

*І. Б. Чудаєва,
к. т. н., доцент,
Східноєвропейський університет економіки і менеджменту*

НАУКОВО-ТЕХНІЧНІ ЗОНИ: СУТЬ, ТИПИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ

Проаналізовано основні типи спеціальних (вільних) економічних науково-технічних зон, що функціонують у світовому господарстві. Виокремлені особливості організаційно-економічного механізму ефективного їх функціонування. Запропоновано найбільш ефективні типи науково-технічних зон для України на перспективу.

The main types of special (free) economic scientific and technological regions, which operate in the global economy. Particularly singled out the organizational and economic mechanism of their effective functioning. The most effective types of scientific and technical regions for the future of Ukraine.

Ключові слова: науково-інноваційна сфера, науково-технічна зона, технопарк, технополіс, ноу-хау, трансфертна зона, інноваційний банк, науковий парк, промисловий парк, досліджувальні парки, агропарк, агрополіс.

ВСТУП

Одним з найголовніших пріоритетів економічного розвитку в Україні на сьогодні є розробка моделі національної економіки, адекватної як українським традиціям, так і сучасним світовим тенденціям. Невід'ємною складовою частиною такої моделі є науково-інноваційна сфера, завдяки якій країни — світові лідери — створили свої динамічні і мобільні соціально-економічні системи.

Україна повинна реалізувати власний науково-технологічний потенціал, тому що нагромадження інвестиційних ресурсів і відповідні структурні зміни в економіці стають тепер основою інноваційного розвитку сучасного суспільства.

Однією із форм збереження і відновлення наукового потенціалу країни, забезпечення подальшого науково-технічного розвитку є формування в Україні вільних економічних зон, зокрема науково-технічних зон і їх основних типів, що створюють

умови для переходу від економіки з переважним низькотехнологічним устроєм до економіки, зорієнтованої на розробку і використання технологій високого наукомісткого рівня.

Виходячи із аналізу світового досвіду створення і функціонування зарубіжних інноваційних структур, вважаємо, що в Україні як у сфері економіки, так і сфері науково-дослідної діяльності склалися необхідні умови для впровадження нової організаційно-правової форми розвитку економіки регіонів — технопарків, технополісів та інноваційних структур інших типів як найбільш оптимальних форм об'єднання академічної науки та науки вищих навчальних закладів з промисловим виробництвом

Наприкінці ХХ століття широкий розвиток отримали вільні економічні зони з науково-технологічною, дослідною орієнтацією, які мають прискорити і здешевити розробку і впровадження технічних нововведень, диверсифікувати виробництво,

створити нові робочі місця й підготувати кваліфікованих спеціалістів. У індустріально розвинутих країнах такі зони вважаються перспективним механізмом для передачі наукових "ноу-хау" із університетів і дослідних лабораторій в інноваційне виробництво.

Актуальним сьогодні є це питання і для України, тому проблемам інноваційного розвитку економіки та пошукам ефективних організаційно-економічних структур впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво присвятили свої роботи А.О. Білов (технопарки, їх суть та проблеми формування) [4]; В.К. Васенко (типи НТЗ та проблеми їх формування) [5]; В. Семиноженко (досвід створення технопарків в Україні) [6]; І.Ю. Сіваченко, Н.О. Кухарська, М.В. Левицький (фактори створення НТЗ) [7]; Ш. Тацуно (стратегія розвитку технополісів) [8] та ін.

Однак, за межами розгляду залишаються такі питання, як типізація науково-технічних зон за їх функціональними властивостями та найбільш ефективні їх організаційно-правові структури.

Актуальність цієї проблематики підсилюється за сучасних умов економічного розвитку України та її намагання зайняти провідне місце в інноваційній діяльності серед розвинутих індустріальних країн світу.

Цим підтверджується зв'язок авторського доробку із важливими науковими та практичними завданнями, котрим присвячується означена стаття.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Основною метою статті є пошук найбільш ефективних і доступних для української економіки, з точки зору фінансового забезпечення, ефективних типів науково-технічних зон для здійснення технологічного прориву і якісно нового економічного розвитку. Для досягнення поставленої мети вирішуються такі завдання:

— проаналізувати основні типи спеціальних (вільних) економічних науково-технічних зон, що функціонують у світовому господарстві;

— виокремити особливості організаційно-економічного механізму ефективного їх функціонування;

— запропонувати найбільш ефективні типи науково-технічних зон для створення в Україні на перспективу.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Законом України "Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон" встановлено, що на території України можуть створюватись спеціальні (вільні) економічні зони різних

функціональних типів: вільні митні зони і порти, експортні, транзитні зони, митні склади, технологічні парки, технополіси, комплексні виробничі зони, туристсько-рекреаційні, страхові, банківські тощо [1].

Стаття 403 Господарського Кодексу України також встановлює типи зональних формувань ідентично вищезгаданому закону, що на території України можуть створюватися спеціальні (вільні) економічні зони різних функціональних типів: вільні митні зони і порти, експортні, транзитні зони, митні склади, технологічні парки, технополіси, комплексні виробничі зони, туристично-рекреаційні, страхові, банківські тощо [2].

І лише в Концепції створення в Україні спеціальних (вільних) економічних зон в Україні, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 14 березня 1994 року, ми знаходимо, що залежно від господарської спрямованості та економіко-правових умов можуть створюватися такі ВЕЗ: ... "Науково-технічні зони — ВЕЗ, спеціальний правовий режим яких орієнтований на розвиток наукового і виробничого потенціалу, досягнення нової якості економіки через стимулювання фундаментальних і прикладних досліджень, з подальшим впровадженням результатів наукових розробок у виробництво. Вони можуть існувати у формі регіональних інноваційних центрів-технополісів, районів інтенсивного наукового розвитку, високотехнологічних промислових комплексів, науково-виробничих парків, а також локальних інноваційних центрів та опорних інноваційних пунктів" [3].

Концепція не дає тлумачення науково-технічна зона (НТЗ), тому ми вирішили зробити аналіз літературних джерел стосовно суті науково-технічної зони. Слід підкреслити, що загальноприйнятого визначення суті НТЗ не має, різні автори вкладають у це поняття різні твердження.

Наприклад, В.К. Васенко стверджує, що "вільні науково-технічні зони (ВНТЗ) (The free scientific — technical zones) — найновіші типи вільних економічних зон. Своім становленням і розвитком вони зобов'язані науково-технічній революції. Науково-технічні зони — це високотехнологічні виробничі комплекси, в яких створені відповідні умови для розробок та впровадження новітньої наукової продукції та високих технологій у виробництво [5, с. 50].

І.Ю. Сіваченко, Н.О. Кухарська, М.В. Левицький визначають науково-технічну зону як високотехнологічний виробничий комплекс, у якому створені необхідні умови для впровадження наукових розробок у виробництво [7, с. 114].

Ми розділяємо точку зору вище

означених авторів, що науково-технічні зони це функціональний тип спеціальних (вільні) економічних зон, але вважаємо, що в цілому суть НТЗ потребує більш глибокого визначення. На наш погляд, науково-технічна зона — це зона, де відбувається ефективна інтеграція науки та виробництва з метою розробки нових технологій для створення екологічно-чистої та конкурентоспроможної продукції для її реалізації на вітчизняному і світовому ринках з метою більш повнішого задоволення потреб споживачів. Науково-технічні зони створюються для розвитку наукового та виробничого потенціалу, досягнення нової якості економіки шляхом стимулювання наукових досліджень для подальшого запровадження у виробництво.

Науково-технічні зони в Японії називають технополісами, а в США — технопарками. Науково-технічні зони, виступаючи функціональним типом спеціальних (вільних) економічних зон мають велику кількість своїх функціональних підтипів, зокрема — технопарки, технополіси, технопроваджувальні зони, наукові парки, технологічні й ділові центри, досліджувальні парки, інноваційні центри, комерційні парки, технологічні полюси, технологічні округи, промислові парки, бізнес-інкубатори, інформаційні центри, зони науково-технічного розвитку, агропарки, їх об'єднання у формі інноваційних кластерів та ін.

1. Технологічний парк (технопарк) — це сучасна організаційна форма взаємодії науки, освіти і виробництва, у результаті якої виникають науково-інноваційні комплекси для розробки новітніх технологій, швидкого запровадження науково-технічних розробок і виробництва найновішої продукції у передових і наукоємних галузях економіки. Під науково-технологічним парком розуміється такий комплекс промислових споруд, об'єктів та послуг, який здатний забезпечувати суб'єктам підприємницької діяльності умови, необхідні для виробництва сучасної конкурентоспроможної продукції на основі застосування новітніх технологій, що відповідають вимогам сучасного світового ринку. "Технопарк, — на думку московського професора А.О. Блінова, — це ефективний механізм генерації підприємницьких структур у науково-технічній сфері, механізм поєднання наукової й інноваційної діяльності, механізм інтеграції науки, виробництва, фінансових структур і органів влади [4, с. 12].

Технопарки називають найважливішими факторами становлення й розвитку малого бізнесу. Якщо в експортно-виробничих зонах створюється в основному крупносерійне,

трудомістке виробництво, то в технологічних парках ведеться розробка принципово нових технологій, матеріалів і товарів, здійснюється експериментальне малосерійне виробництво. Як правило, такі зони формуються біля наукових центрів, університетів, експериментальних баз, лабораторій, або наукоємних підприємств.

2. Технополіс — найвища форма інтеграції продуктивних сил (людини, науки, техніки, інформації, венчурного капіталу, фінансово-кредитних інститутів і держави у процесі виробництва з метою прискореного розвитку відсталіх районів, поглиблення НТР і створення інформаційного суспільства. Основними структурними елементами технополісів є — науково-дослідні інститути, великі компанії, інвестиційні банки, венчурні підприємства, консультативні фірми з проблем управління, комп'ютерні центри, державні органи.

Найбільше поширення технополіси отримали в Японії, де було розроблено концепцію технополісу, яка передбачає досягнення під керівництвом держави трьох стратегічних цілей;

а) здійснення досліджень у сфері наукоємної технології;

б) реалізація японських програм регіонального розвитку;

в) запозичення передового досвіду процесу нововведень "Силіконової долини".

За їх допомогою в країні реалізується більше 30 національних програм і розробок. Перші продукти цих розробок вже досягли й кордонів США, куди японці продають оптику, мобільні телефонні системи, приймачі супутникового мовлення й обладнання для відео-зв'язку. У третьому тисячолітті японські технополіси мають стати головними центрами науки й техніки XXI століття. "Вони, — за словами японського вченого Ш. Тацуно, — будуть інкубаторами не лише нових продуктів і технологій, але й нових ідей, послуг та стилів життя" [7, с. 308].

Сучасні технополіси виступають ефективними формами науково-технічного лідерства країн ринкової економіки, де відбувається масовий перехід до наукоємних, енергозберігаючих і безвідходних технологій.

Технополіси можуть виступати у різних організаційно-функціональних формах — технологічного міста, курортного полісу, рекрополісу, агрополісу та ін.

3. Технопроваджувальна (трансфертна) зона — поєднує науково-дослідну і виробничо-технологічну діяльність у вигляді зосередження наукоємних підприємств навколо університетських чи наукових центрів. Мета її полягає в максимально-

му наближенні науки і виробництва, освоєнні ринку наукоємної продукції. Вона пов'язана з "комерціалізацією" наукових досліджень, забезпеченням швидкого і ефективного впровадження їх результатів у практику, реальним впливом їх на підвищення попиту на продукцію, яка виробляється тут же, в технопарках і технополісах, промисловими фірмами.

Трансфертна діяльність зони безпосередньо пов'язана з розвитком наукоємних виробництв, впровадженням новітніх наукових досягнень, створенням нових зразків продукції і підвищенням техніко-технологічного рівня підприємств. Тим самим вона сприяє становленню якісно нової економіки, що функціонує на базі високих технологій — економіки XXI століття. Вона також стимулює маркетингову і управлінську діяльність, так як орієнтується на постійне вивчення змін ринкової кон'юнктури, прогнозування пріоритетних тенденцій соціально-економічного розвитку і пошуку організаційних, фінансових, техніко-технологічних та інших механізмів освоєння ринку наукоємної продукції.

4. Технологічний і діловий центр. Технологічні і ділові центри поєднують технологічну і комерційну діяльність. Вони розміщуються поблизу навчального наукового центру (університету). Основною сферою їх діяльності є розробка нових промислових технологій та організація малого бізнесу. Головним завданням центру є підтримка підприємств, територіально працюючих поза центром.

5. Дослідний парк. Дослідні парки — це особлива форма технопарків, де нова науково-технічна розробка здійснюється на стадії технічного прототипу на основі об'єднання цілого ряду промислових фірм, науково-дослідних і науково-конструкторських організацій з пріоритетним статусом. Так, наприклад, у Бостоні при більше ніж 700 підприємствах-учасниках 60% їх території займають науково-дослідні та дослідно-конструкторські лабораторії й організації. Перший такий парк був створений у Кембріджі (Великобританія), а в середині 90-х їх у світі вже було більше 350.

6. Науковий парк. Організація керування фахівцями з метою підвищення ефективності діяльності своїх партнерів шляхом впровадження культури інновацій і підвищення конкурентноздатності супутніх підприємств і установ, заснованих на знаннях. Для досягнення цих цілей науковий парк керує потоком знань і технологій між університетами, науково-дослідними інститутами, компаніями і ринками; сприяє створен-

ню і росту компаній заснованих на інноваціях, шляхом переміщення їх в інкубатори і передачі їм частини активів; і надає високоякісне приміщення, устаткування й інші додаткові послуги.

Наукові парки (Science parks), як правило, створюються поблизу університетів, науково-дослідних центрів. Головною задачею такого формування є розвиток і втілення у виробництво об'єктів дослідження. Це можуть бути великі територіальні формування, де розміщуються різні за величиною наукоємні підприємства, що здійснюють виробництво на основі розробок місцевого дослідного центру (університету, науково-дослідного інституту). Необхідними передумовами створення наукових парків є — велика кількість ідей, доступ до джерел венчурного капіталу, інфраструктура НДКР і промисловості, привабливі умови життя та відпочинку. Найбільше поширення наукові парки отримали в США, прикладом його може служити "Силіконова долина" зі Стенфордським університетом, а також наукові парки Бельгії, Великобританії, Данії, Нідерландів, Фінляндії, Тайваню.

7. Інноваційний центр (Innovation centre) — це центр підтримки малого інноваційного підприємництва, де створюється сприятливе середовище для підготовки кадрів, надається доступ до венчурних джерел фінансування. Основою такого інноваційного центру є територіально невелика науково-технічна зона, в якій розміщена мала або середня фірма, що займається розробкою та впровадженням нових технологій. Слід відмітити, що мале інноваційне підприємство не є чимось нав'язаним ззовні, чи тимчасовим криком моди, або швидкоплинним явищем. Вперше роль підприємця помітив і обгрунтував Й Шумпетер, який відзначав: "Завдання підприємців — реформувати й революціонізувати спосіб виробництва шляхом впровадження винаходів, а в більш тісному розумінні — через використання нових технологій для виробництва нових товарів або існуючих товарів за новими методами, завдяки відкриттю нових джерел сировини, чи нового ринку готової продукції — аж до реорганізації існуючої і створення нової галузі промисловості" [8, с. 112].

Сьогодні в світі нараховується більше 200 інноваційних центрів, особливо в промислово розвинутих країнах (США, ФРН, Англія), які мають висококваліфіковані наукові кадри. Головним завданням інноваційного центру є підтримка (консультації з питань досліджень, технологій, фінансів і комерційної діяльності) підприємств, які територіально працюють поза центром, але

займаються виробництвом і реалізацією нових технологій, що на ринку відносяться до ризикових.

Фінансування інноваційних центрів здійснюють в основному інноваційні банки за деякими принципами функціонування "ризикових" фондів — організація часткового фінансування розробки, впровадження у дослідне підприємство перспективних науково-технічних досягнень, а на цій основі у подальшому — одержання прибутків від спільного володіння патентом на профінансовану банком розробку. Головними напрямками діяльності інноваційного банку є:

- кредитування різних етапів процесу "дослідження-виробництва";
- фінансування створення і впровадження прогресивних нововведень;
- придбання авторських прав на нововведення;
- лізингові й факторингові операції;
- кредитування заходів з підвищення технічного рівня і розвитку фірм;
- проведення досліджень;
- експертиза нововведень;
- надання інформаційних, фінансово-розрахункових, посередницьких, консалтингових, консультативних, науково-технічних, організаційно-економічних, рекламних, рекламних, кон'юнктурно-дослідних, прогнозних та інших послуг;
- організація спільних виробництв.

8. Комерційні парки (Commercial parks) — займаються виробництвом й різною комерційною діяльністю, а також адміністративними роботами, організацією виставок, пакуванням і реалізацією продукції. Такий структурі не обов'язкова близькість до науково-дослідних інститутів

9. Технологічний полюс (Technology pole) — це території, де є наявні стратегічно важливі фактори інноваційних процесів — висококваліфікована робоча сила; фундаментальні й прикладні дослідження; декілька об'єктів з бізнес-інкубаційних послуг; банки та фінансово-кредитні інститути, що субсидують інвестиції;

Прикладом такого технологічного полюса служить м. Болонья. Засновниками цього полюсу виступають мерія міста, провінції та приватні підприємства.

10. Технологічний округ — включає технологічний полюс, розвинутий промисловий округ та мінімум один науковий парк. В 1966 році таким округом Італія оголосила м. Турін — центр індустріального розвитку північної Італії.

11. Промисловий парк (The industry parks) — це як правило, не специфічне територіальне зосереджен-

ня підприємств, що не характеризуються спільною діяльністю. Пропонуючи пільгові умови для їх розміщення (транспортні, орендні, податкові) держава тим самим надає підтримку підприємцям, які розміщують свої підприємства в регіонах з слабозвинutoю виробничою інфраструктурою. Строки їх розміщення в промислових парках не обмежуються.

12. Бізнес — інкубатор (The business incubator) — це центр підтримки малого інноваційного підприємництва, де створюються сприятливі умови для підготовки кадрів, нових вітчизняних висококонкурентних фірм та підприємств. На відміну від промислового парку бізнес-інкубатор призначений покращити умови для адаптації й виживання новостворених підприємств і надає в їх розпорядження комплекс приміщень модульного типу за вигідну орендну плату, а також загальні послуги (телефакс, комп'ютер, комунікації) та підтримку менеджментом. У сучасному світі діють сотні бізнес-інкубаторів переважно у високорозвинутих країнах — США, Англії, ФРН та ін. За джерелами фінансування вони поділяються на державні, приватні, корпоративні та університетські.

Головне завдання бізнес-інкубатору полягає в об'єднанні ідей та винаходів з капіталом і підприємцями, залученні вільних фінансових джерел для забезпечення стартового періоду новим фірмам та компаніям.

Основними інструментами, що забезпечують ефективність функціонування бізнес-інкубаторів є:

- державні програми інновацій для малого й середнього бізнесу та позики;
- підтримка місцевою владою діяльності бізнес-інкубаторів;
- узгодженість цілей інкубаторів та компаній;
- підприємницька допомога й підтримка венчурного бізнесу;
- навчання й підвищення кваліфікації підприємців у інкубаторах;
- постійні зв'язки з університетами й науково-дослідними інститутами.

Прийняття нових членів у бізнес — інкубатор обмежений рядом умов, наприклад, можливістю відкриття нового підприємства, ймовірністю його виживання та ін. Після закінчення обумовленого сторонами терміну фірма має покинути бізнес-інкубатор, щоб уступити місце новим претендентам.

13. Інформаційні центри (The information centres) — це центри систем пошуку, обробки, збереження, передавання й оновлення інформації за допомогою сучасної комп'ютерної техніки для постійного використання інформації в процесі управлі-

нської діяльності. Інформаційні центри складаються з різних інформаційних систем для всіх ланок народного господарства і сфер суспільної діяльності, прийняття й реалізації рішень. В основі їх діяльності лежать інформаційні моделі, які описують і регламентують інформаційні потоки в управлінні за допомогою спеціальних алгоритмів й процедур фіксування та обробки інформації. Складові цих інформаційних систем можуть бути виділені за такими трьома критеріями:

- визначення цілі, її обґрунтування та вибір;
- планування розробки програми дій;
- регулювання, що забезпечує виконання запланованих дій.

Рольові критерії дають можливість виділити два основні типи підсистем сучасної інформаційної системи:

а) функціональна підсистема, пов'язана з виконанням певних управлінських функцій (фінанси, виробництво, облік, постачання, збут та ін);

б) підсистема забезпечення (технічна, математична, інформаційно-документальна).

У відповідності з технологічним підходом до інформаційних систем, виділяють такі основні їх ланки — збирання та введення інформації в інформаційну систему її аналіз, зберігання, переробка та користування.

14. Зони науково-технічного розвитку "наукогради" — це частина території країни (як правило, територія міста, де розташовані наукові центри та крупне промислове виробництво), на якій в законодавчому порядку створені сприятливі умови для активізації економічного зростання на основі науково-технічної діяльності.

Найбільше поширення зони науково-технічного розвитку мають у Російській Федерації, де їх функціонує понад 50.

15. Аграрні парки (агропарки) створюються поблизу аграрних університетів чи науково-виробничих агрооб'єднань, науково-дослідних, сортовипробувальних та інших науково-дослідних аграрних інститутів. Головним завданням таких формувань є розвиток, вдосконалення й застосування в сільськогосподарському виробництві новітніх енергозберігаючих і екологічно чистих технологій. Агропарками можуть бути великі й середні територіальні об'єднання, де розміщуються різні за величиною наукоємні сільськогосподарські підприємства, що здійснюють виробництво на основі розробок зональних науково-дослідних установ чи місцевих аграрних університетів. До їх складу можуть входити консультативні, на-

вчальні, науково-виробничі структури, а також редакції відповідних галузевих журналів, фермерські навчальні пункти, міжнародні центри обміну студентами аграрних університетів, з метою вивчення аграрних ринкових відносин й вивчення досвіду роботи кращих фермерських господарств.

Прикладом такого центру є Національний аграрний центр (National Agricultural Centre), що функціонує у м. Кенілворс (Великобританія) [5, с. 62].

До його складу входять розміщені неподалеку аграрні університети та окремі коледжі, а також редакція журналу "Landmark", другі аграрні видавничі центри та міжнародні центри обміну студентами HOPS, IEFEP, постійно діюча сільськогосподарська виставка, агробізнесцентри та інші структури.

16. Інноваційні кластери. Кластерні об'єднання — на сьогоднішній день є однією з найефективніших форм організації інноваційних процесів, форм регіонального розвитку, за якої на ринку конкурують вже не окремі підприємства, а цілі комплекси, які скорочують свої витрати завдяки спільній технологічній кооперації компаній. Об'єднання у кластери формують специфічний економічний простір з метою розширення сфери вільної торгівлі, вільного переміщення капіталу та людських ресурсів, а отже, виконують функції структуроутворюючих елементів глобальної системи.

Економіка, що формується на основі кластерів, — це модель конкурентоздатної та інвестиційно-привабливої економіки, що забезпечує високий рівень та якість життя населення. Викликом часу є створення інноваційних кластерів бо:

— процеси інновації вимагають ресурсів і компетенції, які перебувають часто за межами окремо взятої компанії;

— кластери — це: сполучення конкуренції та співробітництва, "колективна ефективність", "гнучка спеціалізація"; використання ефектів масштабу;

— кластери — це регіональні полюси зростання;

— кластери — частина більш широкій концепції конкурентоздатності;

— кластер — це територіально-галузеве добровільне об'єднання підприємств, які тісно співпрацюють із науковими установами та органами місцевої влади з метою підвищення конкурентоздатності власної продукції та економічного зростання регіону.

Кластерні механізми, або локальні мережі територіально-виробничі системи, є джерелами та факто-

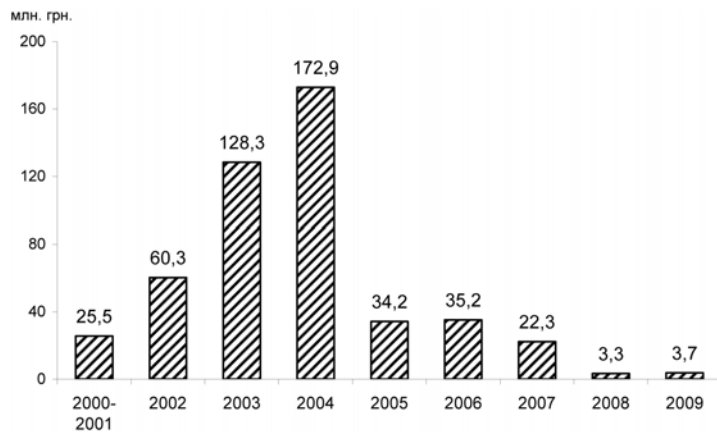

Рис. 1. Динаміка обсягів державної фінансової підтримки технопарків

рами економічного зростання території.

Починаючи з 1999 року, Україна також стала на шлях створення науково-технічних зон. За десятирічний період було створено один науковий парк "Київська політехніка", один агротехнопарк та 14 технопарків. У період з 2000 по 2004 роки за наявності державної підтримки та стимулювання їх діяльності за допомогою надання різних пільг вони функціонували досить ефективно, але з 2005 року після прийняття Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про державний бюджет України на 2005 рік" та деяких інших законодавчих актів України" усі пільги були скасовані, а відповідно і діяльність вітчизняних технопарків значно погіршилася, а в окремих технопарках практично призупинилася. Динаміка обсягів державної фінансової підтримки вітчизняних технопарків подана на рис.1 (млн грн.).

Як видно з рисунку обсяги державної фінансової підтримки до 2005 року мали позитивну тенденцію до зростання, а з 2005 року впали майже до рівня 2000—2001 року, поступово знижуючись майже до нуля.

Гірше того, через жорстоку фіс-

кальну політику, направлену на виконання дохідної частини державного бюджету за будь-яку ціну, у технопарків були вилучені з обігу до державного бюджету й кошти саморозвитку, в результаті відрахування технопарками коштів різко знизилось, адже вони у попередні роки (2005—2007) були майже повністю вилучені, рис. 2.

Результати роботи провідних вітчизняних технопарків за 2000—2004 роки дозволяють стверджувати, що Закон про технопарки в його первісному вигляді є одним з найбільш успішних економічних законів незалежної України і в даний час був би ефективним антикризовим заходом.

На сьогоднішній день технопарки залишаються єдиною реально діючою в Україні формою інноваційної діяльності. Розмови про створення в країні національної інноваційної системи так і залишаються поки що розмовами.

ВИСНОВКИ

Виходячи з вищевикладеного, ми вважаємо, що основними факторами, які забезпечують ефективну діяльність різних типів науково-технічних зон, є:

1) наявність у регіоні технічного університету або науково-дослідно-

го центру міжнародного класу.

2) наявність технологічної інфраструктури та венчурного (ризикового) капіталу.

3) висококваліфікована робоча сила та комфортні умови життя.

Кожний із визначених нами типів науково-технічних зон є прийнятним для України та її регіонів, бо має для цього відповідний науковий і технічний потенціал, привабливі природно-кліматичні умови з багатим рослинним і тваринним світом та високим інвестиційним іміджем.

Єдине, що сьогодні гальмує наші поступи вперед, це політична нестабільність у державі, подолавши її Україна, використовуючи нетрадиційні методи регулювання економікою, зможе залучити з допомогою вільних економічних зон необхідні іноземні інвестиції і забезпечити інноваційний розвиток національної економіки.

Література:

1. Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон: Закон України від 13.10.1992р. // Відомості Верховної Ради України. — № 21.
2. Господарський Кодекс України: Закон України від 16.01. 2003 року № 436-ІУ // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 18-22. — Ст. 144.
3. Про Концепцію створення спеціальних (вільних) економічних зон в Україні: Постанова Кабінету Міністрів України від 14.03.1994 року № 167 // Урядовий кур'єр. — 1994. — № 54.
4. Блинов А.А. Технопарки: сутність, проблеми формування. — М.: Мир бизнеса: Консультации и комментарии, 1997. — 162 с.
5. Васенко В.К. Вільні економічні зони: стратегія розвитку. — Суми: Видавництво "Довкілля", 2004. — 348 с.
6. Семиноженко В. Технологічні парки в Україні: перший досвід формування інноваційної економіки // Економіка України. — 2004. — № 1. — С. 6.
7. Сіваченко І.Ю., Кухарська Н.О., Левицький М.В. Вільні економічні зони: навчальний посібник. — К.: Дакор: Алерта, 2002. — 480 с.
8. Тацуно Ш. Стратегія технополісу: пер. с англ. / Общ.ред. и вступл. Б.И. Данилова-Даниляна. — М.: Прогресс, 1989. — 344 с.
9. Технологічні парки. Світовий і український досвід / За ред. Д.В. Табачника. — Київ: ПІЕЗ, 2004. — 48 с.
10. Шумпетер Й. Теорія економічного розвитку, исследования предпринимательской прибыли, капитала и цикла конъюнктуры. — М.: Прогресс, 1982. — 455 с.

Стаття надійшла до редакції 06.04.2011 р.

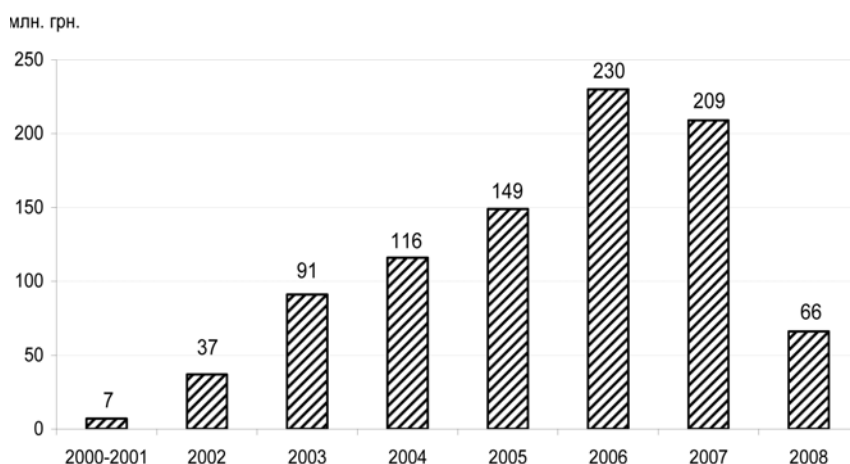

Рис. 2. Динаміка відрахувань технопарками до державного бюджету